

АРАНЖУВАННЯ НА КОМП'ЮТЕРІ – ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Досліджується процес розвитку творчої активності майбутнього вчителя музики за допомогою аранжування на комп'ютері.

Створення умов вільного прояву і творчого розвитку студентів педагогічного ВНЗ є однією з головних характеристик сучасної педагогічної освітньої установи. У розвитку творчої активності важлива роль належить активності самих учнів. Творцем, так само як і інтелектуалом, не народжуються. Усе залежить від того, які можливості надасть оточення для реалізації того потенціалу, що у різному ступені властивий кожному з нас. Як відзначає відомий шотландський поет Фергюсон, "творчі здібності не створюються, а вивільняються" [10]. Ігрові, проблемні, творчі методи навчання, при їх професійно грамотному використанні сприяють "вивільненню" творчих можливостей учнів, підвищенню їх інтелектуального рівня, інтенсивному зростанню професіоналізму.

К. Роджерс був упевнений у тім, що сучасне суспільство не сприяє розвитку і становленню творчої особистості, а, навпроти, нівелює всі сторони життєдіяльності людини: "Одержавши освіту, ми звичайно стаємо конформістами зі стереотипним мисленням, людьми з "закінченою" освітою, а не вільними, творчими й оригінально мислячими людьми. Наш вільний час найбільше зайнятий пасивними розвагами, відпочинком в організованих групах, у той час як творча діяльність займає дуже мало місця. У природничих науках досить мало людей, здатних творчо висувати плідні гіпотези і теорії. У промисловості творчість — доля деяких: менеджера, конструктора, керівника відділу досліджень, у той час як життя більшості позбавлене оригінальності і прагнення до творчості. У сімейному й особистому житті спостерігається те ж саме. В одязі, що ми носимо, у їжі, що ми їмо, у книгах, що ми читаємо, в ідеях, що ми сповідуємо, — скрізь прагнення до конформізму, до стереотипу. Бути оригінальним, бути не таким, як усі, здається "небезпечним" [7 : 410].

Формування творчої активності в музично-виконавському плані - це виховання творчої особистості, здатної жити і трудитися "за законами краси", тому що на перший план виступає художньо-естетичне виховання. Важливими показниками професійної культури вчителя музики є його творча спрямованість і потреба у власному самовдосконаленні. Творчість повинна бути визнана рівноправним компонентом навчальної діяльності, що сприяє процесові підготовки майбутніх учителів. Вирішення даної проблеми здійснюється в межах дослідницької теми: "Формування творчої активності майбутніх учителів музики за допомогою комп'ютерних технологій". Мета дослідження полягає у розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці шляхів формування творчої активності засобами комп'ютерних технологій майбутнього вчителя музики. В процесі дослідної роботи проводився формуючий експеримент. Одним із завдань дослідження було створено спецкурс: "Основи сучасного аранжування на комп'ютері" у Житомирському педагогічному університеті імені І.Франка на кафедрі музики.

Основна мета курсу полягає в інтеграції комплексу професійних і особистісних якостей студентів, що проявляється в творчому ставленні до своєї професійної діяльності; гуманістичному характері спілкування з учнями; прагненні до новаторства на базі сучасних наукових знань і досвіду; усвідомленні себе носієм національної культури та полікультурності. Зазначений курс розрахований на чотири семестри та складається з чотирьох розділів: Ознайомлення з основними напрямками та стилями у сучасній естрадній музиці. Музичний синтезатор: можливості та принципи роботи. Аранжування за допомогою музичного синтезатора. Вивчення програми набору нотних партитур та верстки "Finale" Вивчення комп'ютерних програм "Band-in-a-Box" та "Sonar". Аранжування за допомогою вищезгаданих програм.

Основні завдання вивчення дисципліни: збагачення музичного кругозору та організація художньо-оціночної діяльності студентів; ознайомлення студентів з основними прийомами аранжування творів на комп'ютері; розвиток практично-творчого відношення студентів до різних напрямків у музичному мистецтві; підвищення рівня ідейно-художнього виховання майбутніх педагогів засобами музичного мистецтва; озброєння студентів знаннями та навичками, необхідними для самостійної оцінки сучасної естрадної музики.

Курс сучасного аранжування на комп'ютері інтегрує всі знання студентів, які вони одержали під час вивчення музично-теоретичних дисциплін, а також використовує матеріал курсів інформатики, психології.

Перший розділ вміщує історію виникнення рок-музики (рок-музикою вважається та музика, яка виконується за допомогою електроінструментів), а також основні напрями та стилі у сучасній естрадній музиці (блюзові, джазові, фолк-музики народів світу, поп- та рок-музики), оскільки для аранжування творів необхідно знати ритмічну, гармонічну, поліфонічну, темпову структури стилю. Обов'язковим є прослуховування творів – крапчиків зразків сучасних груп та виконавців при вивченні сучасних напрямків та стилів. **Другий розділ** передбачає вивчення складу та можливостей музичного синтезатора (класифікація музичних синтезаторів, панелі керування інструменту: voice та style, головне меню інструменту, запам'ятовуючий пристрій (sequencer), міжнародні стандарти MIDI: General Midi (GM); General System (GS); X-General (XG), оркестрові звуки, діапазони оркестрових інструментів, синтезовані звуки, їх використання, обробка звуку, основні контролери, класифікація ударних інструментів: (Standard Kit, Room Kit, Rock Kit, Power Kit, Electro Kit, Analog Kit, Jazz Kit, Brush Kit, Orchestral Kit, Dance Kit), основні поняття про Midi-канали, основні поняття про трекову систему, запис звуку на трек, використання системи квантажування, використання темпотреку, редагування музичного матеріалу). На прак-

тичних заняттях студенти, використовуючи музичний синтезатор, імпровізують у різних стилях сучасної музики, набуваючи навички для "аранжування в стилях". Третій розділ завбачає вивчення програми **Finale**. Однією з найкращих програм нотного набору та верстки, безсумнівно, є **Finale**. Він сполучає у собі як виняткову зручність користувальницького інтерфейсу, так і різноманіття наданих можливостей. Нотний текст, підготовлений у цій програмі, відповідає стандартам професійного набору. Недарма багато видавництв у США й інших країнах приймають макети винятково у форматі програми **Finale**. Четвертий розділ присвячений безпосередньо вивченню та роботі з музичними редакторами **Band-in-a-Box** та **Sonar**. Дані розділи є кульмінаційними, тому що робота з вищезгаданими програмами є новітньою технологією аранжування музичного матеріалу, разом із тим практично мало досліджена. Студенти набувають практичних навичок, вмінь та прийомів техніки аранжування. Саме в цих розділах формується фахівець учитель-аранжувальник.

У цих розділах вивчається зміст та принцип роботи програм "**Band-in-a-Box**" та "**Sonar**"; відкриття MIDI-файлів вищезгаданими програмами; послідовність написання музики: (відкриття нового файлу, вибір треків та присвоєння кожному певного звуку, введення контролерів, запис по частинках; копіювання та перенесення окремих фрагментів, зміна тональності, темпові зміни, система квантажування, остаточне редагування, конвертування та збереження інформації).

Визначальне місце практичних розділів спецкурсу надається методам навчання, які включають: систематичне створення ситуацій вибору для студентів; створення пошукових ситуацій, що спрямовані на формування незалежності суджень, умінь знаходити декілька варіантів розв'язання проблеми; використання системи творчих завдань з елементами імпровізації; переважно діалогічну форму навчання.

Впровадження комп'ютерів у сферу освіти змінює форми, зміст, засоби навчання, наближає його до реалій сучасного життя. Основним завданням викладача в такому разі є, як вважає В. Васильєв, "розвиток особистості того, хто вчиться, творчий пошук в організації навчального процесу, добір, розробка і вибір найкращих і найдоцільніших для навчання програмних продуктів" [2 : 211]. Отже, введення у навчальний процес інноваційних технологій та загальна спрямованість педагогічного процесу на розвиток творчої особистості студента значною мірою вплине на формування майбутнього вчителя музики XXI століття.

Заняття аранжуванням дозволили заповнити пробіл традиційного підходу до змісту музичної освіти, спрямованого на засвоєння знань і формування професійно важливих умінь і навичок, необхідних для майбутнього вчителя музики.

Д.Б. Кабалєвський підкреслював значимість творчого початку в особистості педагога. Він стверджував, що від нашого ставлення до творчості у величезній мірі залежить підготовка майбутнього фахівця-музиканта, зокрема, учителя музики [5 : 127]. Спираючись на концепцію автора, ми упевнені в тому, що усі ланки ланцюжка "композитор - виконавець - слухач – педагог" - рівні, і розлад в одній ланці обов'язково викличе розлад у всій системі музичної освіти.

Особливістю нашої позиції стало визнання того, що весь цей ланцюжок повинний бути єдиним цілим і відображати різні сторони творчої сутності вчителя музики, що є одночасно і композитором, і виконавцем, і слухачем, і педагогом.

Дослідженню проблеми триєдності композитор - виконавець - слухач з позиції процесу творчого розуміння і сприйняття музики, присвячені роботи М.Ш. Бонфельда і М.І. Ротерштейна [1:8].

Ми додержуємося педагогічної концепції А.Л. Маслова, який вважав, що втягувати у творчу діяльність необхідно всіх дітей (у нашому випадку - студентів), а не тільки тих, хто володіє розвиненим музичним слухом, тому що головною метою музичної освіти є не придбання наукових знань, а розвиток творчої активності учнів. Визнаючи активність творчості, А.Л. Маслов зробив висновок про те, що духовний ріст людини також є творчість: творчість повинна лежати в основі усієї творчої діяльності. Ця творча діяльність повинна підтримуватися по можливості на всіх уроках [4 : 64]. Відповідно до думки вченого, творча активність може виявлятися в будь-якому виді музичної діяльності: виконанню по-своєму вивчених творів, у написанні та аранжуванні мелодій на заданий або свій власний текст, у спільному творі пісень, у написанні закінчення до запропонованого музичного фрагмента.

Завдання розвитку творчої активності майбутнього вчителя музики можна вирішити, визнавши важливість залучення студента в процес продуктивної учбово-творчої діяльності засобами музичної освіти. "Засіб" - це "прийом, спосіб дії для досягнення чого-небудь; це те, що служить якої-небудь меті" [9:239]. З погляду педагогіки "засоби" - це "матеріальні об'єкти і предмети духовної культури, призначені для організації і здійснення педагогічного процесу і виконуючі функції розвитку учнів; предметна підтримка педагогічного процесу, а також різноманітна діяльність, у яку включаються вихованці: праця, гра, навчання, спілкування, пізнання" [6 : 142].

Аналіз робіт показав, що засоби навчання музиці мають специфічні особливості, які Л. Добсаї порівнював із застосуванням методів у технології виробництва. Однак, "коли мова йде про людину, засоби самі по собі до мети автоматично не ведуть: Щоб досягти мети, треба бути постійно зв'язаним із самою метою, добре розуміти неї, мати своєрідну здібність проникати в неї (insight) і інтуїцією, що дозволяє правильно застосовувати засоби навчання" [3 : 42]. На думку Б.М. Теплова, особливістю музичних засобів є "обмеженість образотворчих можливостей музики", а музика, узятя сама по собі, може тільки виражати емоційний зміст; але в контексті інших позамузичних засобів пізнання - пізнавальне значення музики розсовується до найширших меж. "Музика не може дати нових фактичних або ідейних знань, але вона може у високому ступені поглибити наявні знання, давши ним нову якість, зробивши їх знаннями емоційно-насиченими" [11 : 111-112]. Процес формування творчої активності особистості – процес безперервний. Тільки безперервна, систематична взаємодія педагога й учня

сприяє успішній активізації у творчій діяльності. Систематизоване введення навчального матеріалу і суворі послідовність у формуванні практичних умінь виробляють стійкі звички, потреби в пізнавальній діяльності. Це також – складна динамічна система, кожен компонент якої, у свою чергу, може розглядатися як система, що містить свої компоненти. Сам же процес формування творчої активності – система, що є елементом більш широкі системи – розвитку творчої особистості.

Динамічність виявляється в тому, що творча активність свідомості, спрямована на пізнання і перетворення навколишнього світу, починається з активної вибірковості і цілеспрямованості сприйняття і перетворюється з почуттєвого образу в логічну думку.

Формуючи творчу активність, педагог ставить нові і нові цілі, зберігаючи розрив між реальними досягненнями молодого виконавця і тим, що ним має бути зроблено. Початкова гіпотеза, будучи результатом дослідницької роботи, після виконавського акту й аналізу результату дістає подальшу дослідницьку корекцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бонфельд М.Ш. Приобщение к музыке как творчество //Синтез познавательного и прекрасного в образовании: Материалы научно-практической конференции. СПб., 2001. С. 93-96.
2. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.
3. Добсай Л. Метод Кодая и его музыкальные основы // Музыкальное воспитание в Венгрии. / Под ред. Л.А. Баренбойма. М., 1983. с. 41-63.
4. Из истории музыкального воспитания./ Сост. О.А. Апраксина. М., 1990.
5. Кабалевский Д.Б. Воспитание ума и сердца. М., 1981.
6. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь. М., 2000. .
7. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М: "Прогресс", 1994. – 481с.
8. Ротерштейн М.И. Основы музыкального анализа. М., 2001.
9. Словарь русского языка: В 4-х т. Т.4. / Под ред. А.П. Евгеньевой. М., 1984.
10. Столяренко Л.Д. Основы психологии. — Ростов-на-Дону: "Феникс",1997. — 736 с.
11. Теплов Б.М. Психология и психофизиология индивидуальных различий. М., Воронеж, 1998.

Матеріал надійшов до редакції 9.09.03 р.

Луценко В.В. Аранжировка на компьютере – как средство развития творческой активности будущего учителя музыки.

Исследуется процесс развития творческой активности будущего учителя музыки с помощью аранжировки на компьютере.

Lutsenko V. V. Computer arrangment as a means of the development of creative activity of the future music teacher.

The article examines the process of development of future music-teachers creative activity by mean of computer arranging.